

Cần có những giải pháp NÂNG CAO NĂNG LỰC NGÀNH TÀI CHÍNH VI MÔ

PHẠM VĂN HIẾU

Những năm qua, trong chiến lược xóa đói giảm nghèo, Chính phủ đã quan tâm và dành lượng vốn tài chính lớn vừa để đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn vừa thực hiện các chương trình tài chính vi mô (TCVM) với lãi suất thấp cho người nghèo, giúp người nghèo có vốn để sản xuất kinh doanh. Nhưng thực tế thì vẫn còn một lượng lớn người nghèo (những hộ gia đình ở vùng sâu, vùng xa như vùng núi cao, biên giới, hải đảo...) vẫn chưa tiếp cận được những nguồn vốn ưu đãi, ở đó các chương trình TCVM của Chính phủ chưa vươn tới được.

Cùng với việc Chính phủ chủ trương tái cấu trúc lại hệ thống tài chính quốc gia, TCVM cũng nên cần được quan tâm vì đây là một trong những công cụ hữu hiệu trong xóa đói giảm nghèo mà nhiều nước trên thế giới đã và đang thực hiện.

Hoạt động của ngành TCVM ở Việt Nam

TCVM ở Việt Nam được hiểu là tài chính quy mô nhỏ, là hoạt động cung cấp một số dịch vụ tài chính, ngân hàng nhỏ, đơn giản bao gồm các dịch vụ tín dụng, thanh toán, bảo hiểm, tiết kiệm, các dịch vụ xã hội và quản lý rủi ro khác... cho các hộ gia đình, cá nhân có thu nhập thấp, đặc biệt là hộ gia đình và người nghèo. Ở nước ta, hoạt động tài chính vi mô xuất hiện cách đây gần 20 năm, đến nay đã có mặt tại hầu hết các tỉnh, thành phố trên toàn quốc và là nguồn tài chính bổ sung quan trọng bên cạnh nguồn chi từ ngân sách các cấp cho mục tiêu xóa đói giảm nghèo và phát triển cộng đồng dân cư, góp phần tích cực vào tăng trưởng nền kinh tế đất nước. TCVM thường được cung cấp qua Ngân hàng Chính sách Xã hội (NHCSXH),

Ngân hàng Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn (NHNN&PTNT), Quỹ Tín dụng Nhân dân (QTDND), các tổ chức tài chính vi mô (TCTCVM), các tổ chức phi chính phủ, các chương trình được thành lập bởi các tổ chức chính trị - xã hội và các tổ chức phi chính thức dưới những hình thức như hội, họ, người cho vay lãi... Trong những năm qua, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế vi mô, ngành TCVM đã có những bước đi lớn. Các đơn vị hoạt động trong ngành TCVM không những giúp các cá nhân, hộ gia đình... vượt qua những khó khăn về kinh tế, đồng thời còn đẩy mạnh sự phát triển của ngành TCVM với sự tham gia của hàng trăm đơn vị, tổ chức hoạt động trên cả nước.

Trong khu vực chính thức, NHNN&PTNT, NHCSXH và hệ thống QTDND đang chiếm ưu thế về cung cấp dịch vụ tài chính nông thôn tới 90% thị phần, trong đó NHNN&PTNT có một mạng lưới quốc gia vươn tới tất cả các tỉnh thành và là ngân hàng có mạng lưới chi nhánh rộng khắp Việt Nam nên có thể phục vụ TCVM cho đa số người nghèo. Tuy là ngân hàng có tầm với xa nhất nhưng cũng không thể đi hết các "ngõ ngách" trong mọi vùng tổ quốc. Ngoài NHNN&PTNT và NHCSXH, hiện nay, một số ngân hàng thương mại cổ phần (NHTMCP) cũng bắt đầu tham gia vào các chương trình TCVM xóa đói giảm nghèo. Đối với các chương trình TCVM, các tổ chức đều cho vay với mức lãi suất đa dạng nhưng không cao hơn lãi suất của các NHTM.

Theo bà Đinh Thị Minh Thái-Viện trưởng Viện Tài chính Vi mô và Phát triển Cộng đồng, hiện nay, có nhiều TCTCVM thuộc khu vực bán chính thức phát triển và hoạt động có hiệu quả trong việc giải quyết đói nghèo như: Quỹ Tín thương của Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam, Quỹ trợ vốn cho người nghèo tự tạo việc làm (CEF), và mạng lưới TCVM nhóm M7 bao gồm: các tổ chức tài chính thuộc các huyện Ninh Phước (tỉnh Ninh Thuận); Can Lộc (tỉnh Hà Tĩnh); Ưông Bí và Đông Triều (tỉnh Quảng Ninh); Mai Sơn, Sơn La, Thành Phố Điện Biên (tỉnh Điện Biên). Nhưng chỉ có duy nhất Quỹ Tín thương của Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam là một tổ chức tài chính vi mô được Ngân hàng Nhà nước (NHNN) cấp phép. Có thể nói,

các tổ chức, quỹ TCVM trong khu vực bán chính thức ở Việt Nam vẫn hoạt động nhỏ lẻ, tự phát, chưa có các chương trình lớn. Tuy nhiên, dù chỉ chiếm 5% thị phần tín dụng nông thôn, các TCTCVM ở Việt Nam trong khu vực tài chính bán chính thức vẫn đóng vai trò quan trọng trong việc xóa đói giảm nghèo, vì đây là những tổ chức tham gia tích cực trong việc tìm kiếm và đưa TCVM đến với người nghèo ở những vùng, miền, nơi xa xôi nhất tổ quốc.

Các chương trình mà các TCTCVM thường mang sứ mệnh xã hội giúp đỡ những người nghèo, những đối tượng khó có khả năng tiếp cận vốn vay từ tài chính chính thức. Ban đầu, chỉ là cung cấp các dịch vụ tài chính ở quy mô nhỏ cho các hộ gia đình nghèo, đến nay, các tổ chức này còn hướng tới mục tiêu phi tài chính như đào tạo các ngành nghề, hỗ trợ kinh doanh, đào tạo kỹ thuật sản xuất, kết nối thị trường... Không những vậy, các tổ chức này còn thúc đẩy về mặt xã hội như bình đẳng giới, bảo vệ môi trường, tạo công ăn việc làm cho người khuyết tật... Thường thì người nghèo ở các vùng sâu, vùng xa sẽ được cung cấp những khoản vay với lãi suất ưu đãi từ các TCTCVM. Những khoản vay này thường là những khoản vay nhỏ, từ 1-10 triệu đồng và thời gian kéo dài từ 1-3 năm, để cho các hộ dân có cơ hội tự thoát nghèo.

Tuy nhiên, hoạt động các tổ chức này vẫn còn gặp nhiều hạn chế, đặc biệt là về vốn và khung pháp lý vẫn chưa hoàn thiện. Nâng cao năng lực cho ngành TCVM trong xóa đói giảm nghèo, cũng chính là nâng cao vai trò của các tổ chức này.

Nâng cao năng lực các TCTCVM trong xóa đói giảm nghèo

Để xây dựng một ngành TCVM Việt Nam có khả năng thực sự đối với vai trò xóa đói giảm nghèo, cần phải có những giải pháp để các chương trình TCVM đạt được hiệu quả cao hơn và có tính bền vững hơn. Trong đó, tăng cường phạm vi và quy mô hoạt động TCVM đối với xóa đói giảm nghèo, nâng cao chất lượng hoạt động, chất lượng phục vụ là các giải pháp cần hướng tới. Đặc biệt, muốn nâng cao năng lực của ngành TCVM thì phải giải quyết được những khó khăn, vướng mắc mà ngành đang gặp phải, cụ thể là: *Thứ nhất*, từ góc độ vĩ mô, hiện vẫn chưa có chiến lược quốc gia toàn diện về TCVM, trong đó hoạch định rõ tầm nhìn, mục tiêu và định hướng dài hạn làm căn cứ cho các cơ quan quản lý, các nhà tài trợ trong và ngoài nước, các tổ chức tín dụng, tổ chức thực hành TCVM xây dựng chiến lược, kế hoạch hoạt động; thiếu sự liên kết mang tính hệ thống giữa các tổ chức

hoạt động trong lĩnh vực TCVM, giữa khu vực các tổ chức tín dụng và khu vực phi chính phủ. Trong khu vực phi chính phủ, các chương trình TCVM vẫn chưa thống nhất về mô hình và phương pháp tiếp cận. Nhiều dự án TCVM mang tính thử nghiệm, tự phát nên đa dạng, manh mún, cán bộ chuyên trách không có tính chuyên nghiệp. Một số tổ chức do thiếu thông tin, thiếu kỹ năng quản trị điều hành đã định hướng sai mô hình, quản lý tài chính yếu kém, không an toàn vì vậy đã không thể tiếp tục hoạt động được sau khi nhà tài trợ rút khỏi chương trình, bàn giao cho địa phương tự quản lý; *Thứ hai*, từ góc độ môi trường pháp lý, hiện vẫn chưa có khuôn khổ pháp lý khuyến khích các ngân hàng và tổ chức tín dụng phi ngân hàng tham gia cung cấp các sản phẩm, dịch vụ TCVM; *Thứ ba*, từ góc độ của các nhà tài trợ, nguồn vốn tài trợ không hoàn lại từ các tổ chức quốc tế và các tổ chức phi chính phủ đang có xu hướng giảm dần, đặc biệt là sau năm 2010, khi Việt Nam trở thành quốc gia có thu nhập trung bình. Các nhà tài trợ gần đây có xu hướng khuyến khích các hoạt động TCVM theo hướng bền vững, tăng cường cấp vốn dưới các hình thức thương mại như cho vay, bảo lãnh vay đối với các tổ chức có hoạt động TCVM trên cơ sở đánh giá hiệu quả hoạt động của các tổ chức này. Việc tài trợ dưới hình thức cấp vốn không hoàn lại không được khuyến khích và chủ yếu chỉ kèm theo các khoản vay nhằm hỗ trợ nâng cao năng lực cho chính tổ chức TCVM.

Để ngành TCVM phát triển mạnh mẽ hơn nữa, trở thành thành phần quan trọng để thúc đẩy sự phát triển kinh tế-xã hội trong nước, đẩy lùi đói nghèo, đảm bảo an sinh xã hội, góp phần trong công cuộc công nghiệp hóa-hiện đại hóa đất nước, thiết nghĩ, cần phải có những giải pháp từ Chính phủ, NHNN để ngành TCVM có thể phát triển về cả chiều rộng lẫn chiều sâu ■

...Các chương trình mà các TCTCVM thường mang sứ mệnh xã hội giúp đỡ những người nghèo, những đối tượng khó có khả năng tiếp cận vốn vay từ tài chính chính thức...

